

Den militære virkelighed og forskning og udvikling¹

av Maria Panum Baastrup

Résumé

This paper concerns the Royal Danish Defence College's (FAK) efforts to create coherence between military research, development and practice, mainly through the Danish officers' training programmes. The paper views this challenge from a Danish perspective. It offers a brief introduction to the FAK, most relevant types of knowledge production and presents a useful theoretical framework for the linkage between research, development and practice. Furthermore, it presents two concrete projects rooted in practice. By placing targeted demands on its development work FAK has managed to raise awareness of the fact that research is many things and can be done in different ways and on different terms. This has been done on the basis of the Modus 2 theory, among others, where knowledge production is firmly rooted in practice, and where it is part of the development projects' DNA to solve concrete problems. This increased awareness has caused some projects to become more qualified and more targeted with regard to supporting the military profession and solving problems in practice.

I DET DANSKE FORSVAR er arbejdet med forskning og udvikling primært centreret på Forsvarsakademiet (FAK). Denne institutions kerneopgave er at uddanne officerer. Akademiet skal levere undervisning, og det producerer uvildig militær viden til Forsvaret og til samfundet generelt. Endvidere varetager institutionen rådgivningsopgaver for hele det danske Forsvar.²

Men uddannelsessystemet i Danmark har generelt en udfordring: At koble forskning/udvikling og praksis. Man kunne også kalde det, at få skabt en sammenhæng mellem den militære forskning/udvikling og den militære virkelighed, som især de militære medarbejdere møder ude i værnene – og omvendt.

At få koblet forskning, udvikling og ”virkelighed” er helt afgørende, så viden fra praksis forankres og bruges i forskning/udvikling, og forskning/udvikling gør en positiv forskel for praksis.

Det er ikke en udfordring, der er enestående. Den går tværtimod igen i mange andre

professioner, hvor der er en stærk forankring til praksis. Det er således også en problematik, der eksempelvis er gældende inden for civile områder som sygeplejerske-, pædagog- og læreruddannelserne.³

En dansk militær kontekst, har der hidtil ikke været så stort fokus på disse mekanismer. Dette forhold har dog ændret sig, idet de danske officersuddannelser er blevet akkrediterede og i nogen grad skal være forsknings- og udviklingsbaserede. Et krav om forsknings- og udviklingsbaseret i officersuddannelserne medfører, at FAK er blevet nødt til at reevaluere systemet. Det er en proces, der er påbegyndt, men den er langt fra tilendebragt.

FAK arbejder med forskellige militære uddannelser herunder to akkrediterede uddannelser: Den Militære Diplomuddannelse og Master i Militære Studier.

At en uddannelse er akkrediteret betyder, at den indgår i en proces, hvor den løbende vurderes eksternt, for at sikre, at den opfylder

forskellige kriterier – eksempelvis i forhold til relevans og kvalitet.⁴

Akkreditering er en form for ”kvalitetsstempel”, der viser, at en uddannelse er på et bestemt kvalitetsmæssigt niveau, og en akkreditering hjælper til, at man kan sammenligne forskellige uddannelsers niveau på tværs af institutioner og fag. Et af formålene med at akkreditere de danske officersuddannelser er, at øge sammenligneligheden med det civile uddannelsessystem. På den måde ønsker man at skabe et fleksibelt uddannelsessystem, hvor officersuddannelserne bliver endnu mere attraktive, fordi de, via de internationale ECTS point, giver adgang til både civile videreuddannelser og det civile jobmarked.⁵

Men akkrediteringen medfører, for FAK Diplomuddannelse og Master i Militære Studier, at uddannelserne skal være forsknings- og udviklingsbaserede.⁶ Herudover så skal det, der undervises i, være relevant.

Men hvordan sikrer man overhovedet, at der er en sammenhæng mellem den militære virkelighed, som vi uddanner til, og den forskning og udvikling, der bedrives?

Formål og metode

Formålet med dette indlæg er at diskutere, hvordan man, på baggrund af kontekstorienteret teori om videnproduktion, kan arbejde med koblingen mellem militær praksis og forskning/udvikling. Her ses især på linket mellem militær forskning/udvikling og praksis via officersuddannelserne. Endvidere gives der nogle konkrete eksempler på, hvordan dette har været ført ud i livet i en militær kontekst, samt hvordan man har arbejdet strategisk med det på FAK.

Der er tre vigtige elementer i den aktuelle diskussion: En definition af hvilke typer forskning/udvikling (vidensproduktion), der bedrives. Problematikken om hvordan prak-

sis kan bidrage med problemstillinger og empiri til forskning/udvikling. Og arbejdet med hvordan de forskellige typer forskning og udvikling kan bruges og danne værdi i praksis.

For de to sidste punkter gælder, at cirkulationen mellem praksis og forskning/udvikling er helt central. Cirkulation af viden og erfaring mellem praksis og forskning/udvikling vil derfor også blive berørt i artiklen.

I det følgende gives en introduktion til, og en definition af, de mest relevante typer af vidensproduktion, der er i spil i det Danske Forsvar. Efterfølgende bredes diskussionen ud, således at en brugbar teoretisk ramme for koblingen mellem forskning/udvikling og praksis diskuteres, i sammenhæng med den nævnte cirkulation af viden og erfaring. Slutteligt præsenteres et par konkrete og praksisforankrede projekter, der har været udført, lige som der gives nogle bud på, hvordan vejen mod et frugtbart samarbejde mellem forskning/udvikling og praksis kan forme sig.

Der findes flere relevante måder at se på problematikken på, fx via linket mellem militære forskning og –operationer, missionsforberedende arbejde med videre. Da FAK primært er en uddannelsesinstitution, er artiklens fokus på linket mellem militær forskning/udvikling og – praksis gennem officersuddannelserne.

Problemet med at koble forskning/udvikling med uddannelse/praksis, i Danmark, er især blevet diskuteret i en civil kontekst, mens den har været mindre fremtrædende i en militær kontekst.

Typer af vidensproduktion – begreberne og deres betydning

I denne sammenhæng bruges vidensproduktion som et meget bredt begreb. Netop derfor er det vigtigt, at tydeliggøre og definere de forskelle, der kan være inden for området.

The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)⁷ er ofte to-neangivende, når begreber inden for vidensproduktion og -omsætning behandles og diskuteres. Det er også tilfældet i en dansk sammenhæng, hvor det danske Uddannelses- og Forskningsministerium, mere eller mindre direkte, har accepteret og overført begreberne til eget område, og dermed også de danske forsknings- og uddannelsesinstitutioner, herunder også i militær sammenhæng på FAK.

OECD opererer med forskellige kategorier, der også er relevante for den danske militære forskning og udvikling.⁸

Her skelnes mellem forskning og udvikling (FoU), grundforskning, anvendt forskning og udvikling.

Generelt definerer OECD's Frascati-manual 2015⁹ forskning og udvikling som skabende arbejde foretaget på et systematisk grundlag, for at øge den eksisterende viden, samt udnyttelsen af denne viden til at udtænke nye anvendelsesområder. Fælles for al FoU-aktivitet er, at den skal indeholde et nyhedselement. Forskning og udvikling kan opdeles i henholdsvis grundforskning, anvendt forskning samt udvikling.

Grundforskning er eksperimenterende eller teoretisk arbejde med det primære formål at opnå ny viden og forståelse uden nogen bestemt anvendelse i sigte.

Anvendt forskning er eksperimenterende eller teoretisk arbejde, som primært er rettet mod bestemte anvendelsesområder.

Udvikling er systematisk arbejde baseret på viden opnået gennem forskning og praktisk erfaring, med det formål at frembringe nye eller væsentligt forbedrede materialer, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser.

I forhold til det Danske Forsvar er forskellige typer af forskning i spil, og i de seneste år er der kommet øget fokus på den ud-

viklingsbaserede produktion af viden, hvor praksisnære problemer søges løst.

Det har medført, at der er et stigende behov for at arbejde med selve definitionen af udviklingsarbejdet og dermed også at se begrebet i en teoretisk sammenhæng.

Den teoretiske ramme for udviklingsarbejdet

Vidensproduktion findes således i forskellige varianter, og begrebet udvikles til stadighed. I forhold til den traditionelle grundforskning, er udvikling en nyere ”opfindelse”. Derfor er der, som nævnt, behov for at se på den teoretiske baggrund for denne type vidensproduktion.

Den måde, hvorpå FAK har arbejdet med den teoretiske ramme for udviklingsarbejde, baseres på en diskussion af den såkaldte *Modus 2*-teori.¹⁰ *Modus 2* dækker over en vidensproduktion, der er orienteret efter kontekst, som er problemfokuseret og som er tværfaglig. *Modus 2*-viden er drevet af ønsket om at løse bestemte problemer. Den opnåede viden er fuldgyldig, hvis den løser det problem, man har defineret. På denne problemorienterede baggrund vil den vidensproduktion, der falder inden for rammerne af *Modus 2*, ofte være tværfaglig. Arbejdet vil ofte foregå uden for traditionelle universitetsmiljøer – det kan eksempelvis i industriens eller forsvarets regi. Man taler også om ”post-akademisk forskning”, hvor andre interessenter end kun forskerne er beslutningstagere i forhold til hvad, der skal arbejdes med.

Praksisnærheden samt fokusering på konkrete problemer, der skal løses, er elementer, der gennemsyrrer hovedparten af de projekter, der udføres på FAK, og det er elementer, der er gyldige for store dele af den militære praksisnære forskning generelt. Derfor kan man argumentere for, at der er væsentlige

aspekter i teorien, der er brugbare i en militær og praksisnær verden.

Den måde, som FAK har forsøgt at løse problematikken med sammenhængen mellem praksis og forskning/udvikling er blandt andet ved at implementere en ny strategi for Forskning og udvikling på FAK, der skelner mellem forskning og udvikling, og hvor begreber fra Modus 2-teorien indarbejdes.

FAK definition af forskning og udvikling lægger sig, som tidligere nævnt, op ad OECDs definition. Udviklingsarbejde er en dynamisk størrelse, der skal defineres afhængigt af, hvilke institutioner der udfører det. På FAK har man, ved at formulere nogle konkrete krav, forsøgt at tilpasse begrebet udvikling til den militære profession. Her har man fem krav, der skal sikre koblingen mellem vidensproduktion og praksis.

De fem krav er formuleret således:

1. Der er et klart mål om at forbedre og/eller forandre praksis.
2. Projektet har relevans for praksis og uddannelse.
3. Projektet foregår i samarbejde med praksis.
4. Projektet indeholder systematisk arbejde, dvs fx brug af relevante metoder, teorier, dataindsamling, begreber.
5. Projektet skal evalueres efter og evt. undervejs med inddragelse af personer fra praksis, det vil sige militære medarbejdere, der har et stort kendskab til eksempelvis det operative miljø.

Ved at arbejde med Modus 2-teorien i forbindelse med vidensproduktion, har vi kunne definere den type udviklingsarbejder, som vi har valgt at arbejde med. På denne måde er der skabt en meget klar bevidsthed om, at der er forskellige typer af vidensproduktion, der er egnet i forskellige kontekster, og at udvikling er en type, der egner sig godt til praksisnære problemstillinger.

Vores udviklingsprojekter er projekter, der løser konkrete problemer, i den militære virkelighed, og de kan bruges direkte i vores undervisning og profession.

Dermed ikke sagt, at der ikke er brug for grundforskning i det militære system – det er der bestemt også. Men ved at være meget bevidst om forskellene mellem de forskellige typer af vidensproduktion, og ved at udføre nogle målrettede udviklingsprojekter, på basis af Modus 2-teorien, kan vi kvalificere vores uddannelse og skabe et stærkt link mellem forskning/udvikling og praksis.

Cirkulation af viden og empiri

Cirkulationen af viden og empiri mellem praktikere og forskere/udviklere er afgørende for arbejdet med at understøtte den militære profession.

Det er en grundlæggende betingelse, at praksis bidrager med både problemstillinger og empiri, således at der er relevans for de spørgsmål, der undersøges. Det stemmer helt overens med Modus 2-teorien og udviklingsarbejdet som begreb – og derfor har området så stor relevans, når sammenhængen mellem militær praksis-, forskning og udvikling diskuteres.

En af måderne, hvorpå FAK søger at sikre cirkulationen af viden, samt forankringen i praksis, er, at stille krav om, at udviklingsprojekter efter, og meget gerne undervejs i processen, skal evalueres af praktikere, det vil primært sige militære medarbejdere, der har en indgående erfaring med og viden om ”den militære virkelighed”.

Eksempler på praksisforankrede udviklingsprojekter på FAK

I det følgende gives nogle konkrete eksempler på, hvordan FAK, via udviklingsprojekter, har

arbejdet med koblingen mellem militær virkelighed og militær forskning og –udvikling.

Et eksempel på et praksisnært udviklingsarbejde er udført i arbejdet med innovation hos de danske specialstyrker.

Det blev udført af Karina Mayland, Rikke Haugegaard og Allan Shapiro og publiceret i 2017.¹¹ I arbejdet beskæftigede de sig med de forskellige typer af lederskab, processer og arbejdsklima, der støtter ”medarbejderdrevet innovation” i de danske specialstyrker. Arbejdet var baseret på data fra interviews og feltstudier blandt Frømandskorpset (the Royal Danish Navy Special Operations unit) samt Jægerkorpset (the Army Special Operations unit).

Et af studiets argumenter er, at transparent lederskab og ”experimental problem solving” er vigtige komponenter i de danske specialstyrker, når der skal sikres plads til ”medarbejderdrevet innovation” gennem dialog på tværs af rang og fagområder. Hvis disse elementer er tilstede i det daglige arbejde, skabes der bedre muligheder for gode løsninger i operationsmiljøet.

Således er dette arbejde et meget konkret eksempel på, hvordan medarbejdere på FAK har samarbejdet med praktikere for at belyse, hvordan beslutninger træffes i operationsmiljøet. Og på denne måde er der givet nogle konkrete anbefalinger til specialstyrkernes fremtidige arbejde.

Et andet eksempel på et udviklingsarbejde, der afhjælper en praksisnær udfordring, er det antropologiske projekt ”Culture as operational enabler”, der forløb over årene 2013–2016 på Institut for Sprog og Kultur på FAK, men deltagelse af Rikke Haugegaard og Maya Mynster Christensen.

Projektet skabte ny viden om, hvordan kulturelle faktorer påvirker militære operationer. Endvidere blev der, i projektet, udviklet metoder (værktøjer), til implementering af den viden i militære planlægningsproces-

ser og operationer. Værktøjet blev udviklet gennem løbende dialog og samarbejde med relevante specialfelter. Et konkret output, der kan bruges direkte i praksis, af udsendt personel, og til brug i uddannelserne, er en håndbog,¹² der både blev udgivet på både dansk og engelsk. Og i tillæg til denne håndbog blev der også publiceret en uddybende forskningsrapport.¹³

Både arbejdet med specialoperationsstyrkerne og brugen af kultur som operativt værktøj er således klare eksempler på, hvordan man, via udviklingsarbejdet, kan løse konkrete problemer i praksis eller optimere det praksisforankrede arbejde.

Afslutning

Som titlen på dette indlæg også understreger, så er det en reel udfordring, at få koblet den militære virkelighed med de forskere og udviklere, der arbejder med produktion og dokumentation af viden.

Det er ikke et problem, der er løst endnu, men på FAK har vi valgt at arbejde med nogle meget klare definitioner af vores praksisrelaterede vidensproduktion; vores udviklingsarbejde. Ved at arbejde målrettet med klare krav til udviklingsarbejdet, har vi skabt en øget bevidsthed om, at forskning og udvikling er mange ting og kan udføres på forskellige måder og på forskellige præmisser.

Dette har vi, blandt andet, gjort på baggrund af Modus 2-teorien, hvor vidensproduktion er fast forankret i praksis, og hvor det ligger i ”udviklingsprojekternes DNA”, at de skal løse konkrete problemer.

Det har medført, at en del af vores projekter bliver kvalificerede, og at de bliver målrettede i forhold til at støtte den militære profession, ved at løse problemer i praksis.

Vi arbejder naturligvis også med mere ”traditionel forskning” på FAK, som eksem-

pelvis grundforskning, men det har givet god mening for os, at betragte vores projekter og problemer på en mere nuanceret måde og i forhold til internationale ”research guidelines” såsom Frascati-manualen.

En af nøglerne til at forbedre linket mellem praksis og forskning er således, at skabe en klar bevidsthed om forskningens og udviklingens mange facetter og typer, samt stille

nogle klare krav til de udviklingsprojekter der påbegyndes, således at de løser problemer, der har en klar relevans for Forsvaret, og derved styrker den militære profession, i dette tilfælde gennem uddannelsen af officerer.

Författaren är ph d och specialkonsulent vid Danska Forsvarsakademiets Videnscenter.

Noter

1. Denne artikel er udarbejdet på baggrund af forfatterens oplæg ”Military Reality and Military Research – the Difficult Connection Seen from a Danish Perspective” på konferencen *The International Society of Military Sciences*, ISMS, 2017-11-15 – 17, Oslo.
2. Baastrup, Maria Panum og Bisgaard, Kirsten: *Forsvarsakademiets Forsknings- og udviklingsstrategi 2018–2022*, 2017, <http://www.fak.dk/forskning/Documents/FAK%20FoU%20strategi%202018-22.pdf>.
3. Se eksempelvis Schumann Scheel, Linde og Skaaning, Lea Victoria: *Forskning ind i undervisning og uddannelse – i professionsuddannelser*, Professionshøjskolen Metropol, 2015, <https://tidsskrift.dk/arbejdsrapportermetropol/article/view/27278/24027>.
4. *Erfaring med uddannelsesakkreditering. En undersøgelse af erhvervsakademiers og professionshøjskoleers oplevelser med uddannelsesakkreditering*, Rapport fra Danmarks Evalueringsinstitut 2013, <https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelser/erfaringer-uddannelsesakkreditering>.
5. Det Danske Forsvarsministeriums pressemeddelelse vedrørende akkreditering af officersuddannelserne, http://www.fmn.dk/nyheder/Arkiv/2011/Pages/Grundlaeggendeofficersuddannelser_akkrediteres.aspx.
6. Forsvarsakademiets formulering af forskningsbaseret i uddannelserne se: <http://www.fak.dk/uddannelse/mms/Pages/default.aspx>.
7. Vedrørende The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) se fx <http://www.oecd.org/>.
8. Se også det danske Uddannelses- og Forskningsministeriums formuleringer, <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/statistik-og-analyser/hvad-er-forskning-innovation-og-udvikling>.
9. Frascati-manual 2015 findes her: <http://www.oecd.org/stil/frascati-manual-2015-9789264239012-en.htm>.
10. Se Gibbons, Michael; Limoges, Camille; Nowotny, Helga; Schwartzman, Simon; Scott, Peter og Trow, Martin: *The New Production of Knowledge – the dynamics of science and research in contemporary societies*, Sage, London 1994.
11. Mayland, Karina; Haugegaard, Rikke og Shapiro, Allan: ”Thinkers at the Cutting Edge: Innovation in the Danish Special Forces” i Højstrup Christensen, Gitte (red): *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces*, Forsvarsakademiets Forlag, FAK Conference Proceedings, nr 4, Copenhagen 2017, s 88-107.
12. Mynster Christensen, Maya og Haugegaard, Rikke: *Operativ kultur. En håndbog til integration af kulturanalyse i militær planlægning*, Forsvarsakademiet, 2017.
13. Mynster Christensen, Maya: *Navigation i ukendt farvand. Kultur som operativt værktøj*, rapport, Forsvarsakademiet, 2017-12, <http://www.fak.dk/publikationer/Pages/Navigation-i-ukendt-farvand.aspx>.